

ЕТИЧНІ СТАНДАРТИ ПОВЕДІНКИ СУДДІВ: ПОСТАНОВКА НАУКОВОЇ ПРОБЛЕМИ

ВОЙТУХ Олександр Михайлович - аспірант кафедри міжнародного та європейського права Державного університету «Київський авіаційний інститут»

<https://orcid.org/0009-0003-5548-0478>

УДК 343.1; 347.97; 349.2

DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2025.3.25>

Метою статті визначено розкриття поняття і природи стандартів поведінки суддів, концентруючись на етичних стандартах, наукове обґрунтування їх та аналіз доктринальної основи. З огляду на той факт, що етичні стандарти належать до проблематики міждисциплінарних і міжгалузевих досліджень, тому методологічна основа їх вивчення зумовлює використання різних методів, методологічних підходів і принципів. Зокрема, гносеологічний, праксеологічний, аксіологічний, антропологічний та інші методи дозволили розкрити багатогранну природу ціннісно-етичних аспектів судочинства, підготовки і професійної діяльності суддів, прийняття судових рішень тощо. Важливим є застосування інтегрального типу праворозуміння, багатоманітних наукових підходів до розуміння зв'язку права і моралі, етики, що сприяють удосконаленню уявлень про існування сукупності моральних й етичних правил, що базуються на правових цінностях і обумовлюють ціннісно-етичну складову юридичної професії, у т.ч. процесів підготовки суддів, суддівської професійної діяльності. За результатами дослідження з'ясовано, що етичні стандарти, їх уніфікація і систематизація, модернізація становлять необхідну складову судової реформи, сприяючи формуванню окремих її напрямів і змісту, з урахуванням ключових фундаментальних цінностей громадянського суспільства – демократії, прав і свобод людини, доброчесності та меритократії, відкритості, неупередженості, незалежності, відповідальності і т.д.

Підкреслено, що впровадження існуючих європейських і міжнародних правових стандартів у цій сфері позиціонує якісно нові вектори і горизонти наукових розвідок, включаючи компаративістського та іншого характеру. Тобто необхідним є розширення об'єктно-предметних, структурно-функціональних, організаційних, ідеологічних основ досліджень етичних стандартів поведінки суддів, діяльності суддівського корпусу. Звернуто увагу на специфіку суддівської етики як складової професійної етики члена Вищої ради правосуддя, також широкій спектр малодосліджених аспектів передбачають постійну увагу дослідників, експертів, суддів і працівників суду, Вищої кваліфікаційної комісії суддів, Національної школи суддів, модернізацію їх правового статусу, забезпечення професійного розвитку тощо.

Ключові слова: етичні стандарти, судді, поведінка суддів, мораль, етика, професійність, відкритість, доброчесність, міжнародно-правові стандарти, гарантії, захист прав і свобод людини, судові рішення, судовий процес, ВРП, доктринальна основа, національне законодавство.

Постановка проблеми

У сучасному світі, окремих державах, їх правових системах судова влада відіграє ключову роль у забезпеченні справедливості, захисту прав і свобод людини, а також у підтриманні й зміцненні правопорядку. Посада судді вимагає не лише глибокого знання законодавства і правильного за-

стосування його норм і принципів, але й високого рівня моральності, дотримання професійної етики і відповідності встановленим етичним стандартам. В умовах глобалізації та підвищених вимог суспільства до відкритості або прозорості, доброчесності діяльності суддів питання етичних стандартів поведінки суддів, суддівської діяльності набуває все більшої актуальності.

Етичні стандарти демонструють певну динаміку й еволюцію, водночас залишаючись загально визнаними орієнтирами, своєрідними індикаторами належної поведінки представників поважної професії – судді. Їх реалізація і результати відповідності таким критеріям засвідчують довіру суспільства до судової системи. Водночас системні зміни в цій сфері зумовлюють необхідність звернення до зазначеної проблематики не лише суддів й інших працівників суду, а й науковців, громадськості, експертів тощо.

Аналіз досліджень і публікацій

Проблематика вивчення етичних стандартів належить до предмета міждисциплінарних і міжгалузевих досліджень. Так, у сучасній науці зазвичай етичні або морально-етичні аспекти розглядаються в контексті різних видів професійної діяльності, наприклад, учених, суддів, слідчих, детективів, адвокатів, прокурорів, медиків, журналістів, інженерів і т.д. Тому закономірно, що представники різних наукових напрямів і галузей розвивають відповідні ідеї, теорії, концепції. У контексті нашої уваги слід виокремити, зокрема, напрацювання, що стосуються поведінки суддів, підготовлені Берназюком Я., Бабенком Г., Камінською Н., Кернякевич-Танасійчук Ю., Костицьким М., Москвич Л., Нуруллаєвим І., Романовою А., Саленко О., Сироїд Т., Шапталюю Н., Шило О., Шульгою А., Хотинською-Нор О. та ін. Звісно, значний обсяг питань усе же потребує вивчення, у т.ч. багатоаспектної, суддівської етики, стандартів суддівської професії тощо.

Тому *метою статті* можна визначити розкриття поняття і природи стандартів поведінки суддів, концентруючись на етич-

них стандартах, наукове обґрунтування їх та аналіз доктринальної основи.

Виклад основного матеріалу дослідження

Опрацювання значної кількості енциклопедичних і довідникових, словникових видань засвідчує, що недостатньо уваги тут приділено поняттєво-категорійному апарату заявленої наукової проблематики. Етика (від лат. *ethica* і грец. *ethika*, від *ethos* – звичай, характер) – переважно розуміється як наука, що вивчає мораль, суспільні норми поведінки, концепції «правильної та неправильної поведінки», «належної або неналежної поведінки». Категорія «етика» використовується для визначення норм поведінки, сукупності моральних правил певної суспільної або професійної групи – професійна етика [1-2]. У словнику з конфліктології визначено етику наступним чином – це філософська наука, що вивчає мораль, моральність. Тут підкреслюється, що її витоки обґрунтовувались ще Арістотелем, а від стоїків іде традиційний розподіл філософії на логіку, фізику й етику, яку часто розглядали як науку про природу людини, ототожнюючи її тим самим з антропологією [3, с. 139]. Серед центральних проблем етики зазвичай виокремлюють моральний конфлікт, моральний вибір, співвідношення добра і зла.

У нових виданнях, наприклад, «Енциклопедії політики і права» за редакцією проф. В.П. Горбатенка і П.В. Мироненка (Київ, 2024), виокремлено категорію «етика політична» – галузь, аспект загальної етики, що досліджує моральні засади політики і влади, професійну етику суб'єктів політичної діяльності. Саме крізь призму етики в сучасному світі оцінюють мету і методи функціонування влади, державних інститутів і визначають критерії професійної діяльності. З огляду на тісний взаємозв'язок з політикою, етичні начала впливають на характер суспільного розвитку і є своєрідним індикатором політичної ситуації, ступеня розвитку демократичного суспільства. Згадане видання розмежовує широке і вузьке розуміння, суб'єктів політичної етики, резюмуючи, що це важливий

елемент політичної культури, створює механізм суспільної довіри, а тому забезпечує стабільне функціонування соціальної системи, перешкоджає виникненню суперечностей, спроможних руйнувати систему зсередини. Також влучно акцентується на наявності моральної цілісності, моральних переконань і відповідальності за свої вчинки. [4, с. 257-258]

На наш погляд, важливим є фокусування уваги в наукових працях на проблемах співвідношення етики і права, етичних і правових поглядів відомих філософів, представників політико-правової думки. Як запевняє акад. М.В. Костицький, інші вчені, світоглядне й практичне значення відводиться ідеї Піфагора про справедливість і всезагальну любов, зміст першого з цих понять змінювався тисячоліттями. У сучасних підходах нагадуються характеристики справедливості, значною мірою сформульовані ще в античний період: Платон вважав її добродією, Аристотель пов'язував із заслугами перед суспільством, Піфагор – як відплати рівного за рівне. В останньому випадку було аргументовано новий вид – законодавчу справедливість, яка є навіть кращою за судову справедливість. Тобто універсальна система знань не передбачала відокремлення етики ні від права, ні від закону. [5-6].

Наразі все більше уваги приділяється етичним стандартам професійної діяльності. Зокрема, Т. С. Перцова пише, що «етичні стандарти є невід'ємною частиною правового регулювання професійної діяльності. Вони виконують важливу роль у забезпеченні якості послуг, захисті прав та інтересів клієнтів, а також підтримці довіри до професійних спільнот. Етичні стандарти, будучи інтегрованими у професійні кодекси та нормативні акти, сприяють формуванню високих стандартів професійної етики та відповідальності». [7]. Взаємодія етичних стандартів з правовими принципами і нормами, механізмами контролю за їх дотриманням зумовлюють їх соціально-правову природу, тому необхідним є забезпечення ефективних механізмів імплементації й контролю за виконанням етичних норм. Це підвищує роль професійних асо-

ціацій, регуляторних органів, судової влади, результати такої діяльності дозволяє не лише попередити професійні порушення, а й своєчасно, й ефективно реагувати на них, забезпечуючи захист прав і свобод людини, професійних організацій і суспільства загалом. Погоджуємось, що важливим є міжнародне співробітництво та обмін найкращими практиками зарубіжних країн у цьому напрямі, їх досвід є корисним для розробки і впровадження етичних стандартів, гармонізації етичних норм і підвищення їх ефективності в глобальному контексті. [7].

Як зауважує Нестерчук Л.П., суддівська етика – це «система морально-ціннісних орієнтирів, принципів і правил, які регулюють поведінку суддів» як під час здійснення правосуддя, так і в позасудовій діяльності. Їх дотримання, безумовно, є складовою в діяльності суддів, адже суспільна довіра та повага до судової влади – гарантії ефективності системи правосуддя. До суддів висуваються такі високі моральні вимоги, що становлять суддівську етику або своєрідні етичні стандарти: чесність, неупередженість, порядність, справедливість, розсудливість, незалежність, тактовність, ввічливість, витримка й повага до учасників судового процесу та інших осіб, утримання від поведінки, дій або висловлювань, що можуть призвести до виникнення сумнівів у єдиному статусі суддів тощо. [8].

Аналіз наукової літератури демонструє, що деякі автори акцентують на етичних стандартах підготовки професійних суддів, інші на етичних стандартах прийняття судових рішень. Так, у першому випадку обґрунтовано гносеологічні аспекти організації підготовки професійних суддів, дослідження цього напрямку здійснюються переважно на підставі аксіології права, використовуючи інтегральне праворозуміння, у контексті процесів антропологізації методології. Багатоманітність наукових підходів до розуміння зв'язку права і моралі сприяють удосконаленню уявлень про існування сукупності моральних правил, що базуються на правових цінностях і обумовлюють ціннісно-етичну складову юридичної професії, відтак мають включатись у вигляді складової у процесі підготовки суддів. Тому зако-

номірним є виокремлення гносеологічного і праксеологічного вимірів теорії підготовки суддів. Вивчення ціннісно-етичних аспектів судочинства дає змогу позиціонувати відповідно до існуючих європейських правових стандартів у якості основної доктрини, у межах якої уможливується забезпечення справедливого суду, – а саме верховенства права. Вона визначає формування змісту і напрямів судової реформи відповідно ключових цінностей громадянського суспільства – демократії, прав людини та основоположних свобод. Похідними від таких цінностей у сфері судочинства виокремлюють – незалежність, чесність, професіоналізм, справедливість, рівність, відкритість, доступність суду тощо. Їх узагальнення і систематизація здійснюється в Кодексі суддівської етики, весь комплекс наукової проблематики сприяє становленню і розвитку ціннісно-етичної парадигми. [9].

У свою чергу, Кернякевич-Танасійчук Ю.В., Шинкарук Я.І. підкреслюють потребу вивчення іншої групи етичних стандартів, що стосуються прийняття судових рішень. Оскільки «судове рішення будь-якої інстанції повинно відповідати низці вимог, зокрема, щодо правосудності, своєчасності, вмотивованості, чіткої та чистої мови, доступності стилю судового рішення», а процес підготовки до написання судових рішень включає в себе кілька етапів: від збору інформації, побудови аргументів до мотивування позиції суду, цілком справедливим видається в якості етичних стандартів прийняття судових рішень також розглядати: чесність та непідкупність, компетентність та старанність, постійне поглиблення своїх знань та вдосконалення практичних навичок, тактовність, ввічливість, повагу до учасників судового процесу та інших осіб тощо. [10]. Цей перелік етичних стандартів, звісно, не є вичерпним, адже професійна діяльність судді – одна з найбільш відповідальних, відтак вони мають бути наділені як високим рівнем професійної підготовки, компетенцією, з відповідної фаховою освітою, так і володіти низкою високих моральних якостей, що слід удосконалювати протягом усього життя, професійного розвитку.

Більш загальний підхід використовує Овсяннікова О. при визначенні суддівської етики як певної системи базових принципів регламентації поведінки суддів у судовому засіданні, у суді та позасудової поведінки, які побудовані з урахуванням особливостей професійної діяльності судді та створені для підтримки суддівських стандартів, діють об'єктивно і незалежно з метою збільшення значущості наявних правових норм та правил поведінки для суддів [11, с. 196].

Фактично на всіх стадіях судового розгляду – у процесі прийняття судових рішень (процесуального характеру, якими забезпечується рух справи, і тих, якими завершується розгляд справи по суті) суддя повинен дотримуватися етичних стандартів поведінки. Стосовно підготовки і прийняття справедливого рішення судова практика демонструє, що більшість рішень суду визнаються справедливими лише однією зі сторін, інша сторона судового спору, що програла процес, переважно не вважає рішення справедливим. Тому з-поміж основних критеріїв визначення справедливості рішення є його обґрунтованість, власне відповідність висновків, покладених в основу рішення, вироку суду, постанови чи ухвали, фактичним обставинам справи, якщо останні знайшли своє підтвердження в судовому засіданні. Таким чином, до найважливіших етичних стандартів поведінки судді в контексті прийняття судових рішень обґрунтовано відносять незалежність і об'єктивність, що забезпечується шляхом повного, всебічного та об'єктивного розгляду судової справи та з'ясування істини в справі. [10; 12, с. 59].

В одній з останніх дисертаційних праць у досліджуваному напрямі «Правове забезпечення та реалізація етичних норм у кримінальному процесі України» (Харків, 2023) її авторка Аббасова Д.Л. ґрунтовно аналізує питання структуризації категорій «етика», «мораль», «моральність» у кримінальному процесуальному контексті, запропонувала дефініцію етики як філософської категорії, що охоплює:

а) моральні норми, об'єктивовані в таких зовнішніх формах, як законодав-

ство, релігійні норми, звичаї та традиції (об'єктивна складова);

б) моральнісні установки суб'єкта, які детермінують вибір варіанту поведінки в кримінальних процесуальних правовідносинах (суб'єктивна складова).

У вузькому розумінні згадана авторка етику прирівнює до норм моралі, а в широкому включає як моральні норми, так і моральнісні установки суб'єктів. Норми моралі існують незалежно від волі людини, а етичність розкривається лише під час взаємодії моралі та моральності. Тому аргументовано, що правове забезпечення етичних норм у кримінальному процесі належить до об'єктивного в етиці, а їх реалізація в кримінальних процесуальних процедурах – до суб'єктивного. [13, с. 3].

Цікавою і виваженою розглядається, крім цього, систематизація міжнародних стандартів правового забезпечення етичних норм у кримінальному процесі України. Йдеться, зокрема про наступні стандарти:

- стандарт професійної поведінки та етичної взаємодії судді, прокурора, слідчого, адвоката;

- стандарт заборони катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність поводження;

- стандарт недопустимості безпідставного обмеження прав і основоположних свобод людини;

- стандарт заборони застосування обману в кримінальному процесуальному доказуванні [13, с. 4; 14].

На наше переконання, використаний вище підхід і критерії можуть бути використані для аналогічних класифікацій і систематизацій етичних стандартів в інших видах процесів тощо.

Романова А.С. підкреслює морально-етичні аспекти в професійній діяльності судді, що формуються на основі принципів добросовісності, неупередженості, добросовісного виконання професійних обов'язків і є тими стандартами, на основі яких формується довіра суспільства до судової влади і впевненість у належному захисті прав та свобод людини і громадянина. Саме дотримання суддею морально-етичних норм

у суддівстві та повсякденному особистому житті є запорукою формування авторитету судочинства, довіри громадян до судової влади, а також віри в справедливий суд, що є важливою складовою в процесі становлення і розвитку правової держави та демократичного суспільства. Безперечно, їх впровадження сприяє виконанню Україною вимог, у т.ч. щодо євроінтеграційного курсу, а також засвідчує імплементацію Бангалорських принципів поведінки суддів, Закону України «Про судоустрій і статус суддів», Модельного кодексу професійної поведінки, Кодексу суддівської етики. Погоджуємось, що, здійснюючи правосуддя від імені України, суддя найперше повинен усвідомлювати, що порушення ним морально-етичних норм негативно впливає не лише на його авторитет як судді, а й формує негативне сприйняття судової влади в державі, а отже, породжує сумніви в тому, наскільки держава відповідає міжнародним вимогам до здійснення правосуддя, наскільки вона є правовою тощо. Тому забезпечення права кожної особи на судовий захист на основі утвердження принципу верховенства права, а також здійснення правосуддя від імені держави України на підставі Конституції та законів України встановлюють високі вимоги до моральних якостей судді [15].

На специфіку суддівської етики як складової професійної етики члена Вищої ради правосуддя звертають увагу Хотинська Нор О.З. і Снідевич О.С. Конституційний статус Вищої ради правосуддя як органу, що відповідає за забезпечення незалежності судової влади, а також формування добросовісного та високопрофесійного корпусу суддів зумовлює ряд необхідних трансформацій статусу члена ВРП, у змісті якого на сучасному етапі яскраво виражена етична складова. За відсутності власного «етичного кодексу» наразі єдиним інструментом, який орієнтує членів ВРП у питанні дотримання їхньої професійної етики, є норми суддівської етики, що зумовлено законодавчим положенням, відповідно до якого члени ВРП у своїй діяльності та поза її межами повинні дотримуватися встановлених для судді етичних стандартів (частина сьома

статті 20 Закону України «Про Вищу раду правосуддя»). Для членів ВРП стандарти суддівської етики слугують інструкцією, вказівкою, превенцією, а також регулятором поведінки, інструментом дисциплінування членів ВРП. Це впливає зі статті 24 Закону України «Про Вищу раду правосуддя», яка передбачає таку підставу для звільнення члена ВРП як грубе чи систематичне нехтування обов'язками, що є несумісним зі статусом члена ВРП або виявило його невідповідність займаній посаді, допущення іншої поведінки, що підриває авторитет та суспільну довіру до правосуддя та судової влади, у тому числі недотримання етичних стандартів судді як складової професійної етики члена ВРП [16; 17].

Інші дослідники також активно вивчають соціально-правову природу та особливості етичних стандартів підготовки і поведінки суддів, здійснення професійної діяльності і професійного розвитку [18-22]. Водночас залишається широкий спектр аспектів, що передбачають постійну увагу дослідників, експертів, суддів і працівників суду, Вищої кваліфікаційної комісії суддів і Вищої ради правосуддя, Національної школи суддів.

Висновки

Для сучасної юридичної науки, судової та іншої правозастосовної практики важливим і необхідним є розкриття поняття і природи, сутності і класифікації стандартів поведінки суддів, їх підготовки і професійної діяльності. Оскільки етичні стандарти належать до проблематики міждисциплінарних і міжгалузевих досліджень, тому *методологічна основа* їх вивчення зумовлює використання різних методів, методологічних підходів і принципів. Зокрема, гносеологічний, праксеологічний, аксіологічний, антропологічний та інші методи дозволили розкрити багатогранну природу ціннісно-етичних аспектів судочинства, підготовки і професійної діяльності суддів, прийняття судових рішень тощо. Важливим є застосування інтегрального типу праворозуміння, багатоманітних наукових підходів до розуміння зв'язку права і моралі, етики,

що сприяють удосконаленню уявлень про існування сукупності моральних й етичних правил, що базуються на правових цінностях і обумовлюють ціннісно-етичну складову юридичної професії, у т.ч. процесів підготовки суддів, суддівської професійної діяльності.

Етичні стандарти, їх уніфікація і систематизація, модернізація становлять необхідну складову судової реформи, сприяючи формування окремих її напрямів і змісту, з урахуванням ключових фундаментальних цінностей громадянського суспільства – демократії, прав і свобод людини, доброчесності та меритократії, відкритості, неупередженості, незалежності, відповідальності і т.д. Слід підкреслити, що впровадження існуючих європейських і міжнародних правових стандартів у цій сфері позиціонує якісно нові вектори і горизонти наукових розвідок, включаючи компаративістського та іншого характеру. Тобто необхідним є розширення об'єктно-предметних, структурно-функціональних, організаційних, ідеологічних основ досліджень етичних стандартів поведінки суддів, діяльності суддівського корпусу. Водночас специфікою відзначається суддівська етика як складова професійної етики члена Вищої ради правосуддя, також широкий спектр малодосліджених аспектів передбачає постійну увагу дослідників, експертів, суддів і працівників суду, Вищої кваліфікаційної комісії суддів, Національної школи суддів, модернізацію їх правового статусу, забезпечення професійного розвитку тощо.

Література

Ethics. Internet Encyclopedia of Philosophy. HYPERLINK «<https://web.archive.org/web/20180119084940/http://www.iep.utm.edu/ethics>» <https://web.archive.org/web/20180119084940/http://www.iep.utm.edu/ethics>

Конфліктологія. Словник / за заг. Ред. О.Г. Колба, А. І. Буймістера. К.-Пер.-Хмел.: Вид. КСВ, 2012. 592 с.

Етимологічний словник української мови : в 7 т. / редкол.: О.С. Мельничук (гол. ред.) та ін. К.: Наукова думка. Т. 2 : Д – К

/ Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні; укл.: Н.С. Родзевич та ін. 572 с.

Корнієнко В.О. Етика політична. *Енциклопедія політики і права*. Наукове видання / за ред. д.політ. н., проф. В.П. Горбатенка і д.політ. н. П.В. Мироненка. Київ: Видав-во Політія, 2024. С. 257-258.

Костицький М.В. Про витоки етичності права. *Філософські, методологічні та психологічні проблеми права*: матеріали VIII Всеукраїнської науково-теоретичної конфер. (Київ, 26 листопада 2020 р.). Київ: НАВС, 2020.

Костицький М.В., Кушакова-Костицька Н.В. Етичні і правові погляди Піфагора. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2020. № 2 (20). С. 8-14.

Перцова Т. С. Етичні стандарти професій: правова сутність. *Право і суспільство*. 2021. №4. С.271-175 DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2021.4.37>

Нестерчук Л. П. Суддівська етика: зміст та значення. <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e8a5fd71-a29c-46c2-88c7-874effd813fe/content>

Сьома М.С. Наукові засади формування ціннісно-етичної складової у підготовці професійних суддів: автореф..... к.ю.н за спеціальністю 12.00.10. Львів, 2015. 20 с.

Кернякевич-Танасійчук Ю.В., Шинкарук Я.І. Етичні стандарти прийняття судових рішень. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023 № 6. DOI HYPERLINK «<https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-6/135> Кернякевич-Танасійчук Ю.В» <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-6/135>

Овсяннікова О.О. Професійна етика суддів та працівників суду як чинник, що впливає на формування громадської думки. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 8. С. 196–200.

Професійна етика юриста : навчально-методичний посібник (у схемах) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 108 с.

Аббасова Д.Л. Правове забезпечення та реалізація етичних норм у кримінальному процесі України: дис. ... доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». Харків, 2023. 327 с.

Бангалорські принципи поведінки суддів, схвалені резолюцією 2006/23 Економічної та Соціальної Ради ООН від 27 липня 2006 р. *Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства*, Київ, 2015. 756 с.

Романова А.С. Морально-етичні аспекти у професійній діяльності судді. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2024. №12. HYPERLINK «<https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/12/162.pdf>» <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/12/162.pdf>

Хотинська-Нор О.З., Снідевич О.С. Суддівська етика як складова професійної етики члена Вищої ради правосуддя. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 2023. Серія Право. Вип. 75: част. 3. С. 118-122.

Про Вищу рада правосуддя: Закон України від 21.12.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#Text>

Таций Л. Етика судді та особливості її нормативної регламентації. *Вісник Національної академії правових наук*. № 1(76). 2014. С. 75–85

Камінська Н.В. Меритократія як конституційна цінність і ключова засада реформування публічної влади в Україні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*, 2022, №4, 51-61. <https://doi.org/10.32886/instzak.2022.04.06>

Берназюк Я. Етика поведінки судді та працівника апарату суду: національні та міжнародні стандарти. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/ethics_of_judge_bernaziuk.pdf

Берназюк Ян. Допустимість меж суддівського розсуду та дисциплінарна відповідальність. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/discretion_bernaziuk.pdf

Giorgini V, Mecca JT, Gibson C, Medeiros K, Mumford MD, Connelly S, Devenport LD. Researcher perceptions of ethical guidelines and codes of conduct. *Account Res*. 2015;22(3):123-38. doi: 10.1080/08989621.2014.955607

АНОТАЦІЯ

The purpose of the article is to reveal the concept and nature of standards of behavior of judges, focusing on ethical standards, their scientific substantiation and analysis of the doctrinal basis. Given the fact that ethical standards belong to the issues of interdisciplinary and interdisciplinary research, the methodological basis of their study requires the use of various methods, methodological approaches and principles. In particular, epistemological, praxeological, axiological, anthropological and other methods have allowed to reveal the multifaceted nature of the value-ethical aspects of judicial proceedings, training and professional activity of judges, making judicial decisions, etc. It is important to use an integral type of legal understanding, diverse scientific approaches to understanding the connection between law and morality, ethics, which contribute to improving the ideas about the existence of a set of moral and ethical rules that are based on legal values and determine the value-ethical component of the legal profession, including the processes of training judges, judicial professional activity. The results of the study revealed that ethical standards, their unification and systematization, modernization constitute a necessary component of judicial reform, contributing to the formation of its individual directions and content, taking

into account the key fundamental values of civil society - democracy, human rights and freedoms, integrity and meritocracy, openness, impartiality, independence, responsibility, etc. It is emphasized that the implementation of existing European and international legal standards in this area positions qualitatively new vectors and horizons of scientific research, including comparative and other types. That is, it is necessary to expand the object-subject, structural-functional, organizational, ideological foundations of research into ethical standards of behavior of judges, the activities of the judicial corps. Attention is drawn to the specifics of judicial ethics as a component of the professional ethics of a member of the High Council of Justice, as well as a wide range of little-studied aspects that require constant attention from researchers, experts, judges and court employees, the High Qualification Commission for Judges, the National School of Judges, modernization of their legal status, ensuring professional development, etc.

*Keywords: ethical standards, judges, behavior of judges, morality, ethics, professionalism, openness, integrity, international legal standards, guarantees, protection of human rights and freedoms, judicial decisions, judicial process, the *High Council of Justice,* doctrinal basis, national legislation.*